

ja ili diskutabilan odnos prema Bosni i Hercegovini.

Autor postavlja pitanje zašto je ekskluzivni etnonacionalizam gurnuo u stranu dotadašnje društvene vrijednosti, respektabilno iskustvo suživota i mogućnost mirnog razrješenja sukoba. Odgovori su traženi u empirijskom istraživanju suživota Srba i Hrvata u poslijeratnom razdoblju. Anketno istraživanje, koje je obuhvatilo uzorak Hrvata starosjedilaca, Srba starosjedilaca i Hrvata useljenika (iz Bosne i Hercegovine i Vojvodine), provedeno je na području Istočne i Zapadne Slavonije, Dalmacije i Banovine. Interes je usmjeren na percepciju prijeratnoga suživota, stigmatizaciju Drugog, sukobe nacionalnih skupina, mogućnost oprosta nakon rata, obnovu primarnih socijalnih odnosa, komunikaciju u poslijeratnom razdoblju i identitet Hrvata i Srba. Babić tako dokazuje da su Hrvati i Srbi u prijeratnom razdoblju imali razgranatu mrežu primarnih socijalnih odnosa, npr. susjedstvo, prijateljstvo, miješane brakove, rodbinstvo, kumstvo itd. Neki oblici socijalnih odnosa odoljeli su negativnom okruženju, više ili manje, ovisno o težini sukoba i traumatskom iskustvu. Postojanja iskustva suživota uz neke oblike primarnih socijalnih odnosa tako su postali socijalni kapital za oprost, komunikaciju i (re)konstrukciju lokalnih zajednica. Pojam *re(konstrukcija)* Babić je definirao u svojoj prvoj knjizi i pod njim razumijeva obnovu i ponovnu izgradnju lokalnih zajednica starosjedilačkoga stanovništva iz prijeratnog razdoblja, ali i uspostavu nove mreže primarnih socijalnih odnosa s doseljenim stanovništvom, izbjeglicama i useljenicima. Pojam *rekonstrukcija* odgovara starosjedilačkom stanovništvu, dok je *konstrukcija* primjerenija doseljenom stanovništvu. Zbog toga se autor služi pojmom (re)konstrukcije, koji pre-

ciznije označuje socijalnu aktivnost na izgradnji lokalnih zajednica svih uključenih skupina stanovništva.

Nedugo nakon završetka rata počela je (re)konstrukcija lokalnih zajednica. Rezultati empirijskog istraživanja pokazuju da su sjećanja aktera na prijeratni suživot živa i prisutna. Poratni proces izgradnje suživota otežan je stereotipima, pri čemu se pripadnici nacionalnih skupina svode na konstruirane modele. Međutim, s vremenskim odmakom i smanjenjem međunacionalnih frustracija obnova suživota donedavno sukobljenih skupina poretka je više nego sigurna. Ovom procesu, napose među mlađim dobnim skupinama, pomažu i elementi popularne kulture. Suživot istraživanih skupina postao je dio društvene zbilje koja svjedoči o otpornosti mreža primarnih odnosa na mikrosocijalnoj razini.

Nameće se potreba daljnega prevrednovanja prošlosti i afirmativnog odnosa prema vrijednosnom sustavu u kojem će višenacionalna paradigma, tolerancija i ljudska prava biti vrijednost iznad svih. Ulogu u tome trebaju imati obrazovni sustav, pravosuđe, mediji na makrorazini i društveni akteri u mikrosocijalnom ambijentu.

Mario Bara

doi:10.5559/di.21.1.16

Vjekoslav Bratić SKRIVENA JAVNA POTROŠNJA – POREZNI IZDACI: POTREBA ILI UĐVARANJE BIRAČIMA?

Institut za javne financije, Zagreb, 2011.,
220 str.

Iako se nekima mogu činiti kao nužno zlo, porezi postoje još od najranijih dana civilizacije, a suvremena društva najbolje se

mogu ocijeniti prema tome tko i zašto plaća poreze, kako se razrezuju, prikupljaju i troše. Aktualni porezni sustavi brojnih zemalja sadrže olakšice za određena područja i skupine građana, što često narušava osnovna načela (učinkovitost, pravednost, jednostavnost, transparentnost, izdašnost i stabilnost) te otvara brojna pitanja i probleme. Posebne porezne pogodnosti kojima se umanjuje porezna osnovica ili obveza plaćanja poreza i čime se izravno smanjuju javni prihodi nazivaju se porezni izdaci.

Često je upitno koliko su porezni izdaci ispunili svoju svrhu, tj. koliko su pridonijeli bržem povećanju blagostanja onih kojima su namijenjeni. Hrvatska je od 2000. uvela brojne porezne olakšice za područja pogođena ratnim razaranjima, kao i za ostala gospodarski slabije razvijena područja. No je li to pridonijelo bržem gospodarskom razvoju tih krajeva? Koliki su zbog toga gubici državnoga proračuna? Treba li te olakšice ukinuti ili ih zamijeniti subvencijama? Odgovore na ta pitanja i mnoge preporuke za poboljšanje poreznoga sustava u Hrvatskoj nudi Vjekoslav Bratić u knjizi *Skrivena javna potrošnja – Porezni izdaci: potreba ili udvaranje biračima?*

U rečenici: "Kako su porezni izdaci potencijalni javni prihodi kojih se država svjesno odriče, središnjoj je vlasti, prije svega, u interesu znati njihov ukupan iznos te kome oni uistinu donose korist" autor jasno ističe osnovni zadatak ove knjige. Činjenica da su se u Hrvatskoj porezne olakšice donosile bez ikakvih prethodnih analiza, a nije bilo ni sustavne kontrole njihovih učinaka, navodi autora na ispitivanje opravdanosti ovakvih mjera.

Bratić se nije usredotočio samo na krajnju analizu i davanje zaključaka nego

u prvom redu nastoji objasniti uzroke uvođenja poreznih izdataka i promjene koje je porezni sustav doživio od samostalnosti do danas. Najprije donosi kratak pregled svrhe i načela oporezivanja, a zatim uvodi čitatelja u moderan sustav oporezivanja u Hrvatskoj, stavljajući ga u kontekst i uspoređujući ga s odabranim zemljama Europe i svijeta. Zatim jasno definira problematiku i promjene u sustavu oporezivanja dobiti, uz jasno stavljanje naglaska na nizak udio toga poreza u ukupnim poreznim prihodima. Tek pošto je detaljno razjasnio teorijsku pozadinu, uvodi čitatelja u porezne izdatke, definira njihove prednosti i nedostatke i daje popis svih izdataka u Hrvatskoj, kao i kronologiju njihova uvođenja. Imajući na umu problem neravnomjernoga gospodarskog razvoja i posljedice Domovinskog rata, autor ne zauzima nikakav početni stav o opravdanosti poreznih izdataka, ali ipak upućuje na mogući zaključak istraživanja. Jednako tako, u skladu s ulaskom Hrvatske u Europsku uniju, nastoji pokazati praksu ostalih zemalja Unije, naglašavajući neusklađenost sadašnjega sustava s europskim zakonodavstvom. Europska komisija je, naime, ocijenila da trenutne olakšice nisu prilagođene jedinstvenom tržištu i promatraju se kao vremenski ograničena državna potpora.

Najvažniji je svakako *peti dio* knjige, u kojem autor najprije metodom izgubljenih prihoda analizira gubitke svih razina vlasti (posebice gubitke državnoga proračuna), uzrokovane poreznim olakšicama od 2000. do 2009. Nakon toga, uspoređujući ekonomske pokazatelje posebno porezno tretiranih područja i ostatka Hrvatske (stopa nezaposlenosti, stopa zaposlenosti, dohodak po stanovniku, stopa rasta dohotka, broj stanovnika na jedno poduzeće), ispituje učinke poreznih izdataka. Temeljne zaključke upotpunio je rezultatima ankete provedene među poduzetnicima, kojom se ispitivao njihov stav o poreznim olakšicama. Zaključni dio knjige daje smjernice kreatorima poreznoga sustava i upućuje na potrebu ozbiljnijega bavljenja analizom poreznih izdataka.

Na kraju knjige Bratić donosi i opsežan pregled svih zakonodavnih promjena oporezivanja dobiti od 2000. do 2009., definicije i popis svih područja od posebne državne skrbi, popis svih državnih potpora od 2002. do 2009. i niz tablica s podacima o ekonomskim pokazateljima i gubicima državnoga proračuna, upotrijebljenih u analizi.

Iako knjiga *Skrivena javna potrošnja – Porezni izdaci: potreba ili udvaranje biračima?* ne donosi nikakav spektakularan i neočekivan rezultat, njezina se prava vrijednost temelji na širokom spektru mogućih posljedica za porezni sustav u cjelini. Autor u zaključku donosi jasne preporuke kako ga učiniti jednostavnijim i izdašnjim, kakva bi trebala biti budućnost poreznih izdataka, odnosno kako povećati proračunsku transparentnost. Tu postaje jasan drugi dio naslova (*Porezni izdaci: potreba ili udvaranje biračima?*), jer knjiga pokazuje ekonomsku i političku ulogu poreznih izdataka.

Posebno valja naglasiti jednostavnost i razumljivost stila kojim je knjiga pisana. Sustavan, temeljit i jasan prikaz poreznoga sustava i poreznih izdataka omogućuju svakom početniku na ovom području lako usvajanje. Knjiga time postaje vrlo vrijedan izvor informacija, s mogućnosti primjene u brojnim poreznim kolegijima na ekonomskim, ali i pravnim, fakultetima u Hrvatskoj. Jednako tako, razumljiva je i svakom nestručnom znatiželjnom pojedincu kojega zanima učinkovitost i transparentnost vlasti.

No, najvažnije od svega, knjiga je ozbiljan pomak u analizi poreznih izdataka, jer sustavnijih istraživanja u ovakvu obliku gotovo da i nije bilo. Valja se nadati da će potaknuti one kojima je u prvom redu i namijenjena, tj. porezne vlasti, na oz-

biljniji pristup ovoj problematici, pogotovo u aktualnom razdoblju recesije, kada treba ukloniti svaki nepotrební proračunski gubitak. Jednako tako, knjiga može biti odlična smjernica drugim istraživačima, kako bi se ubuduće porezni sustav učinio što učinkovitijim, pravednijim i jednostavnijim.

Predrag Bejaković

doi:10.5559/di.21.1.17

Robert Kopal, Darija Korkut TEORIJA IGARA Praktična primjena u poslovanju

Comminus d.o.o., Zagreb i Visoka poslovna škola Libertas, Zagreb (HR), 2011., 398 str.

U drugoj polovici 20. stoljeća, nakon 'revolucionarnih' radova J. Von Neumanna i O. Morgensterna te J. Nasha, teorija igara kao interaktivna teorija odlučivanja prerađena iz svojstveno matematičke domene u ključnu komponentu ekonomije kao teorijske i praktične znanosti, ali i povezanih disciplina, poput poslovne ekonomije, eksperimentalne i bihevioralne ekonomije, industrijske organizacije i sl. Međutim, njezina interdisciplinarnost i politoekonomski značaj vidi se u činjenici kako je teorija igara postala jedan od glavnih analitičkih alata u ostalim društvenim znanostima, posebice u političkim znanostima i pravu, sociologiji, psihologiji, pa i u biologiji. Kako objasniti široku primjenjivost ove teorije? Za početak, utvrdimo zašto i kada je teorija igara primjenjiva, a to će nam reći i gdje se ona može primijeniti. Teorija igara bavi se opisom strateških interakcija u okviru formalnih aspekata racionalnog odlučivanja. Definicija J. Harsanyia vjerojatno najbolje opisuje koncept teorije igara, a istodobno nam daje odgovor na prethodno pitanje. Teorija igara je teorija *stra-*